

เลขที่.....

ภาคผนวก ก

แบบสัมภาษณ์เกษตรกร

โครงการศึกษาการส่งเสริมรูปแบบและกระบวนการปลูกกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่โครงการหลวง
และพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

.....

- คำชี้แจง** 1. โปรดกรอกข้อมูลให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงและสอดคล้องกับความคิดเห็นของท่าน
ข้อมูลเหล่านี้จะนำไปใช้เพื่อการวิจัย และเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานทางด้าน
ส่งเสริมการเกษตร
2. กรุณาทำเครื่องหมาย / หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงให้มากที่สุด

ส่วนที่ 1 แบบสัมภาษณ์เกี่ยวกับลักษณะส่วนบุคคล ข้อมูลเศรษฐกิจและสังคม

1. ลักษณะส่วนบุคคล

- 1.1 เพศ () ชาย () หญิง
- 1.2 อายุ.....ปี
- 1.3 ระดับการศึกษา
() ไม่ได้เรียนหนังสือ () ระดับประถมศึกษา () ระดับมัธยมศึกษา
() ระดับอุดมศึกษา () อื่นๆ ระบุ.....
- 1.4 สถานภาพสมรส
() โสด () สมรส () หม้าย , หย่า , แยกกันอยู่
- 1.5 จำนวนสมาชิกในครัวเรือน.....คน
- 1.6 ประสบการณ์ในการปลูกและผลิตกาแฟ..... ปี
- 1.7 ประสบการณ์ในการปลูกและผลิตกาแฟ GAP.....ปี

2. ข้อมูลด้านเศรษฐกิจเกี่ยวข้องกับการเกษตรและการผลิตกาแฟ

- 2.1 พื้นที่ปลูกกาแฟรวมทั้งหมด.....ไร่ เป็นของตนเอง.....ไร่ เช่า.....ไร่
- 2.2 แรงงานที่ใช้ในการปลูกและผลิตกาแฟรวมใช้แรงงานทั้งหมด.....คน
แรงงานในครัวเรือน.....คน แรงงานจ้าง.....คน
- 2.3 รายได้จากการปลูกและผลิตกาแฟ.....บาทต่อปี

2.4 ผลผลิตเฉลี่ยต่อไร่.....กิโลกรัม/ไร่

2.5 แรงงานในการปลูกผลผลิตกาแฟ.....คน ☐ ครอบครัว ☐ จ้าง

3. ข้อมูลด้านความรู้เกี่ยวกับการปลูกกาแฟ

3.1 ประสบการณ์ในการอบรมเกี่ยวกับการปลูกและผลิดกาแฟ

() ไม่เคยอบรม () เคยอบรม _____ ครั้ง

3.2 การได้รับข่าวสารเกี่ยวกับการปลูกและผลิดกาแฟภายในระยะเวลา 6 เดือนที่ผ่านมา

() สื่อสิ่งพิมพ์ เช่น จดหมายข่าว ใบปลิว วารสารครั้ง

() หอกระจายข่าว/เสียงตามสายครั้ง

() ประชุม/ อบรมครั้ง

() นิทรรศการ/งานรณรงค์ครั้ง

() พ่อค้าครั้ง

() เจ้าหน้าที่ศูนย์โครงการหลวงครั้ง

() เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตรครั้ง

() ผู้นำชุมชนครั้ง

() เกษตรกรรายอื่นๆครั้ง

() อื่นๆ ระบุ.....ครั้ง

3.3 การติดต่อกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริมของศูนย์ฯ.....ครั้ง/ฤดูกาลผลิต

**ส่วนที่ 2 ความคิดเห็นของเกษตรกรต่อการส่งเสริมการปลูกและผลิตกาแฟในพื้นที่จากโครงการ
หลวงและพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง**

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับการปฏิบัติที่ตรงกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์
ตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ 3 = มาก 2 = ปานกลาง 1 = น้อย 0 = ไม่ปฏิบัติ

การส่งเสริมการปลูกและผลิตกาแฟใน พื้นที่	ระดับการปฏิบัติ				หมายเหตุ
	มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)	ไม่ ปฏิบัติ (0)	
ก. เจ้าหน้าที่ส่งเสริมการเกษตร					
1) มีความรู้ในการส่งเสริมการปลูกกาแฟ					
2) ความเอาใจใส่ให้ความช่วยเหลือต่อกัน					
3) การติดตามอย่างสม่ำเสมอและทั่วถึง					
4) จำนวนเพียงพอต่อการปฏิบัติงาน					
5) บุคลิกภาพดี					
6) มนุษยสัมพันธ์ดี					
7) แก้ไขปัญหาการปลูกและการผลิตกาแฟ					
ข. การสนับสนุนจากศูนย์พัฒนาโครงการ หลวง/สวพส.					
1. ด้านการพัฒนาความรู้					
1) การให้ความรู้ การฝึกอบรม					
2) การให้คำปรึกษา คำแนะนำ					
3) จัดทำแปลงสาธิตเพื่อการเรียนรู้					
4) จัดให้มีแปลงเกษตรกรตัวอย่าง					
5) จัดให้มีการศึกษาดูงานของเกษตรกร					
2. ด้านการส่งเสริมการปลูกกาแฟ					
1) สนับสนุนปัจจัยการผลิต					

การส่งเสริมการปลูกและผลิตกาแฟในพื้นที่	ระดับการปฏิบัติ				
	มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)	ไม่ ปฏิบัติ (0)	หมายเหตุ
2) รับซื้อผลผลิตในราคาที่เป็นธรรม					
3) รับซื้อผลผลิตในราคาที่เหมาะสม					
3. ด้านการตลาด					
1) ให้เครดิต สินเชื่อแก่เกษตรกร					
2) สนับสนุนการขนส่ง					
3) ประกันราคา					
4) รับซื้อผลผลิต					
4. ด้านอื่นๆ					
1) สนับสนุนการเก็บเกี่ยว					
2) สนับสนุนการแปรรูป					
3) สนับสนุนการปรับปรุงคุณภาพ					
4) เครื่องมือและอุปกรณ์การผลิต					

ส่วนที่ 3 ความต้องการการส่งเสริมการปลูกและผลิตกาแฟในพื้นที่

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับความต้องการที่ตรงกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์
ตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ 3 = มาก 2 = ปานกลาง 1 = น้อย และโปรดโดยระบุหมายเลข 1-13
เรียงลำดับความสำคัญ

ประเด็นความต้องการการส่งเสริมการปลูกและผลิตกาแฟ	ลำดับ	ระดับความต้องการ		
		มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)
1) ความรู้ในการปลูกและผลิตกาแฟ				
2) ข้อมูลข่าวสารการปลูกและผลิตกาแฟ				
3) การจัดให้มีแปลงสาธิตในการเรียนรู้				
4) การจัดให้มีแปลงเกษตรกรตัวอย่าง				
5) การจัดให้มีการศึกษาดูงาน				
6) การเข้าไปตรวจเยี่ยมพื้นที่ปลูก ให้คำปรึกษา				
7) การสนับสนุนปัจจัยการผลิต				
8) การหาช่องทางการจำหน่าย / การตลาด				
9) การสนับสนุนการขนส่ง				
10) การสนับสนุนการเก็บเกี่ยว				
11) การสนับสนุนการปรับปรุงคุณภาพ				
12) การสนับสนุนเครื่องมือและอุปกรณ์การผลิต				
13) การสนับสนุนเงินทุน ให้เครดิต สินเชื่อ				

ส่วนที่ 4 ปัญหาและอุปสรรคในการปลูกและผลิตกาแฟ และข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับของปัญหาที่ตรงกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์

ตามเกณฑ์ ดังต่อไปนี้ 3 = มาก 2 = ปานกลาง 1 = น้อย และโปรดโดยระบุ

หมายเลข 1-7 เรียงลำดับความสำคัญ

ปัญหา	ลำดับ	ระดับความสำคัญของปัญหา		
		มาก (3)	ปานกลาง (2)	น้อย (1)
1) ปัญหาด้านเงินทุนเช่น เงินลงทุน ราคาปัจจัยการผลิต				
2) ปัญหาด้านแรงงาน เช่น จำนวนแรงงาน ค่าจ้างแรงงาน				
3) ปัญหาด้านการตลาดเช่น ราคาการจำหน่าย				
4) ปัญหาด้านเทคโนโลยีและวิธีการผลิตเช่น ขั้นตอนการผลิต				
5) ปัญหาด้านภัยธรรมชาติ เช่น พายุ ฝน ลูกเห็บ				
6) ปัญหาด้านโรค-แมลง				
7) ปัญหาด้านอื่นๆ ระบุ				

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

.....

ส่วนที่ 5 กระบวนการและรูปแบบของการส่งเสริมการปลูกกาแฟบนพื้นที่สูง

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับที่ตรงกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ตามเกณฑ์
ดังต่อไปนี้ 3 = มาก 2 = ปานกลาง 1 = น้อย

กระบวนการและรูปแบบของการส่งเสริมการปลูก กาแฟบนพื้นที่สูง	ลำดับ	มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)
ก. รูปแบบการส่งเสริมการปลูก				
1) การส่งเสริมปลูกโดยทั่วไป - ตามสภาวะธรรมชาติ				
2) การส่งเสริมปลูกในรูปแบบการอนุรักษ์ - ทรัพยากรธรรมชาติ/ป่าไม้				
3) การส่งเสริมปลูกในรูปแบบการปฏิบัติการที่ดีทาง การเกษตร (GAP)				
4) การส่งเสริมปลูกในรูปแบบการเกษตรอินทรีย์ (Organic)				
5) การส่งเสริมปลูกในรูปแบบอื่นๆถ้ามี ระบุ.....				
ข. กระบวนการส่งเสริมการปลูกกาแฟ				
1) ด้านวิชาการ (แหล่งที่มา)				
1.1) ข้อมูลวิชาการ เอกสาร/คู่มือ				
1.2) สถานีวิจัย/แปลงสาธิต				
1.3) เกษตรกร (เพื่อนบ้าน)				
1.4) นักวิชาการเกษตร/ นักส่งเสริม				
1.5) อื่นๆ ระบุ				

กระบวนการและรูปแบบของการส่งเสริมการปลูก กาแฟบนพื้นที่สูง	ลำดับ	มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)
.....				
2) การดำเนินการส่งเสริมการปลูกกาแฟ				
2.1) การสร้างความตระหนัก/สนใจ จากโครงการ หลวงและพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบ โครงการหลวง				
2.2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง				
2.3) การพัฒนาการปลูกตามรูปแบบการส่งเสริม จาก 1) เพื่อนบ้าน 2) เจ้าหน้าที่ 3) การฝึกอบรม				
2.4) การส่งข้อมูลจาก ตลาด/พ่อค้า				
2.5) การแนะนำการปลูกจากโครงการหลวงและ พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง				
2.8) อื่นๆ.....				
3) การพัฒนาการปลูกและการผลิตของเกษตรกรผู้ ปลูกกาแฟ				
3.1) การปลูกด้วย.....				
3.2) การเลือกพื้นที่ / ปลูกกาแฟ				
3.3) การดูแล บำรุง แปลงปลูก				
3.4) การดำเนินการเก็บเกี่ยว				

กระบวนการและรูปแบบของการส่งเสริมการปลูก กาแฟบนพื้นที่สูง	ลำดับ	มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)
3.5) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว				
3.6) การจัดการกาแฟกะลา				
3.7) การตลาดกาแฟ ☐ ผลสด ☐ เมล็ดกาแฟ ☐ กะลา				
3.8) การตรวจสอบคุณภาพผลผลิตกาแฟ				
4) การให้คำแนะนำ/ปรึกษา/นิเทศ โดยเจ้าหน้าที่ หรือนักวิจัย				
4.1) ความรู้ด้านการปลูกและการผลิตกาแฟ (ประเมิน/ติดตาม/ให้คำแนะนำ)				
4.2) การแนะนำในการแก้ไขปัญหา ☐ การปลูก ☐ การจัดการผลผลิต ☐ การตลาด ☐ อื่นๆ				
4.4) การแนะนำในการพัฒนาผลผลิต				
4.5) การแนะนำนำการตลาดและการผลิต				
4.6) อื่นๆ ระบุ				

ส่วนที่ 6 เจื่อนไขและปัจจัยในการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริม

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับที่ตรงกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ตามเกณฑ์

ดังต่อไปนี้ 3 = มาก 2 = ปานกลาง 1 = น้อย และโปรดโดยระบุหมายเลข 1-6

เรียงลำดับความสำคัญ

เจื่อนไขและปัจจัยในการเพิ่มประสิทธิภาพการส่งเสริมการปลูก และการผลิต	มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)
1) การส่งเสริมสนับสนุน โครงการหลวง/สวพส.			
2) ส่วนราชการ (ในด้านการจัดการภาพรวม)			
3) กลุ่มเกษตรกร/สหกรณ์ ผู้ปลูกกาแฟ ร่วมมือกับโครงการหลวง/ ส่วนราชการ			
4) องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น			
5) หน่วยงานด้านการส่งเสริมด้านการเกษตรและหน่วยงานที่ เกี่ยวข้อง			
6) หน่วยงานด้านการตลาดและหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง			

เลขที่.....

แบบสัมภาษณ์เจ้าหน้าที่

โครงการศึกษาการส่งเสริมรูปแบบและกระบวนการปลูกกาแฟอาราบิก้าในพื้นที่โครงการหลวง
และพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

- คำชี้แจง 1.โปรดกรอกข้อมูลให้ตรงกับสภาพความเป็นจริงและสอดคล้องกับความคิดเห็นของท่านข้อมูล
เหล่านี้จะนำไปใช้เพื่อการวิจัยและเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงานทางด้านส่งเสริมการเกษตร
2. กรุณาทำเครื่องหมาย / หรือเติมข้อความลงในช่องว่างให้ตรงกับความเป็นจริงให้มากที่สุด

1) ข้อมูลทั่วไปของเจ้าหน้าที่

- 1.1 เพศ () ชาย () หญิง
- 1.2 อายุปี
- 1.3 ตำแหน่งหน้าที่.....
- 1.4 การศึกษา ☐ ปวส. ☐ ป.ตรี ☐ ป.โท ☐ อื่นๆ สาขา.....
- 1.5 ประสบการณ์ในการทำงาน โครงการหลวง ปี
พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงปี
- 1.6 ประสบการณ์ในการทำงานส่งเสริมปลูกกาแฟปี
- 1.7 ความรู้การปลูกกาแฟ
- ☐ การฝึกอบรม.....ครั้ง
- ☐ การเรียนรู้จากเอกสาร/ตำรา/หนังสือ
- ☐ คำแนะนำปรึกษา
- ☐ การสัมมนา

1.8 ความเชี่ยวชาญเฉพาะด้านกาแฟ

☐ ดิน/ปุ๋ย☐ พันธุ์☐ โรค/แมลง

2) ข้อมูลเกี่ยวกับการส่งเสริมปลูกกาแฟ

2.1 ศูนย์.....

2.2 หน้าที่ในการส่งเสริม.....

2.3 พื้นที่.....ไร่ เกษตรกร.....ครอบครัว

2.4 ลักษณะพื้นที่.....

2.5 ปัญหาและอุปสรรคที่พบในการส่งเสริมการปลูกและการผลิตกาแฟอาราบิก้า

.....

.....

.....

.....

3) ความคิดเห็นเกี่ยวกับรูปแบบการส่งเสริมการปลูกกาแฟ

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับที่ตรงกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ตามเกณฑ์
และโปรดโดยระบุหมายเลข 1-5 เรียงลำดับความสำคัญ

รูปแบบการปลูก	ลำดับ	ดีมาก	ปานกลาง	พอใช้
3.1 การปลูกโดยทั่วไปตามธรรมชาติ				
3.2 การปลูกในรูปแบบอนุรักษ์				
3.3 การปลูกในรูปแบบ GAP				
3.4 การปลูกในรูปแบบอินทรีย์				
3.5 อื่นๆระบุ				

4) กระบวนการและรูปแบบของการส่งเสริมการปลูกกาแฟบนพื้นที่สูง

คำชี้แจง กรุณาทำเครื่องหมาย ✓ ลงในช่องระดับที่ตรงกับความเห็นของผู้ให้สัมภาษณ์ตามเกณฑ์
 ดังต่อไปนี้ 3 = มาก 2 = ปานกลาง 1 = น้อย และโปรดโดยระบุหมายเลขเรียงลำดับ
 ความสำคัญ

กระบวนการและรูปแบบของการส่งเสริมการปลูก กาแฟบนพื้นที่สูง	ลำดับ	มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)
ก. รูปแบบการส่งเสริมการปลูก				
1) การส่งเสริมปลูกโดยทั่วไปตามสภาวะธรรมชาติ				
2) การส่งเสริมปลูกในรูปแบบการอนุรักษ์ ทรัพยากรธรรมชาติ/ป่าไม้				
3) การส่งเสริมปลูกในรูปแบบการปฏิบัติการที่ดีทาง การเกษตร (GAP)				
4) การส่งเสริมปลูกในรูปแบบการเกษตรอินทรีย์ (Organic)				
5) การส่งเสริมปลูกในรูปแบบอื่นๆถ้ามี ระบุ.....				
ข. กระบวนการส่งเสริมการปลูกกาแฟ				
1) ด้านวิชาการ (แหล่งที่มา)				
1.1) ข้อมูลวิชาการ เอกสาร/คู่มือ				
1.2) สถานีวิจัย/แปลงสาธิต				
1.3) เกษตรกร (เพื่อนบ้าน)				
1.4) นักวิชาการเกษตร/ นักส่งเสริม				
1.5) อื่นๆ ระบุ				

กระบวนการและรูปแบบของการส่งเสริมการปลูก กาแฟบนพื้นที่สูง	ลำดับ	มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)
2) การดำเนินการส่งเสริมการปลูกกาแฟ				
2.1) การสร้างความตระหนัก/สนใจ จากโครงการ หลวงและพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการ หลวง				
2.2) การเรียนรู้ด้วยตนเอง				
2.3) การพัฒนาการปลูกตามรูปแบบการส่งเสริมจาก 1) เพื่อนบ้าน 2) เจ้าหน้าที่ 3) การฝึกอบรม				
2.4) การส่งข้อมูลจาก ตลาด/พ่อค้า				
2.5) การแนะนำการปลูกจากโครงการหลวงและ พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง				
2.8) อื่นๆ.....				
3) การพัฒนาการปลูกและการผลิตของเกษตรกรผู้ ปลูกกาแฟ				
3.1) การปลูกด้วย.....				
3.2) การเลือกพื้นที่ / ปลูกกาแฟ				
3.3) การดูแล บำรุง แปลงปลูก				
3.4) การดำเนินการเก็บเกี่ยว				
3.5) การจัดการหลังการเก็บเกี่ยว				
3.6) การจัดการกาแฟกะลา				

กระบวนการและรูปแบบของการส่งเสริมการปลูก กาแฟบนพื้นที่สูง	ลำดับ	มาก (3)	ปาน กลาง (2)	น้อย (1)
3.7) การตลาดกาแฟ ☐ ผลสด ☐ เมล็ดกาแฟ ☐ กะลา				
3.8) การตรวจสอบคุณภาพผลผลิตกาแฟ				
4) การให้คำแนะนำ/ปรึกษา/นิเทศ โดยเจ้าหน้าที่ หรือนักวิจัย				
4.1) ความรู้ด้านการปลูกและการผลิตกาแฟ (ประเมิน/ติดตาม/ให้คำแนะนำ)				
4.2) การแนะนำในการแก้ไขปัญหา ☐ การปลูก ☐ การจัดการผลผลิต ☐ การตลาด ☐ อื่นๆ				
4.4) การแนะนำในการพัฒนาผลผลิต				
4.5) การแนะนำในการตลาดและการผลิต				
4.6) อื่นๆ ระบุ				

ข้อเสนอแนะในการแก้ไขปัญหา

.....

.....

.....

.....

ภาคผนวก ข

การเก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (จากการสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่มเฉพาะ ในพื้นที่ศึกษา 15 แห่ง)

การสัมภาษณ์เกษตรกรและเจ้าหน้าที่ในพื้นที่การส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าโครงการหลวง 15 แห่ง/ศูนย์ ตามพื้นที่การส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าโครงการหลวง พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง

การจัดสนทนาเฉพาะกลุ่ม (Focus group) เจ้าหน้าที่โครงการหลวง ทั้ง 12 ศูนย์ ณ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงตีนตก อ.แม่ฮ่อน จ.เชียงใหม่

ตารางสรุปเปรียบเทียบแผนงานวิจัยกับผลงานวิจัย

แผนงานวิจัย	ผลงานวิจัย
1. ศึกษาข้อมูล Literature Review จากเอกสารวิชาการ ข้อมูล สถิติ การส่งเสริมผลิดกาแพอราก้าประเทศไทย ข้อมูลเชิงพื้นที่ฯ ข้อมูลสภาพพื้นที่การปลูกและผลิตทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ข้อมูลการดำเนินงานการส่งเสริมการปลูกกาแพอราก้าของโครงการหลวง และของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง	ได้ดำเนินการศึกษาข้อมูล Literature Review จากเอกสารวิชาการ ข้อมูล สถิติ การส่งเสริมผลิดกาแพอราก้าประเทศไทย ข้อมูลเชิงพื้นที่ฯ ข้อมูลสภาพพื้นที่การปลูกและผลิตทรัพยากรธรรมชาติต่างๆ ข้อมูลการดำเนินงานการส่งเสริมการปลูกกาแพอราก้าของโครงการหลวง และของสถาบันวิจัยและพัฒนาพื้นที่สูง
2. เสนอรายงานการศึกษาเบื้องต้น (Inception Report)	ได้ดำเนินการเสนอรายงานการศึกษาเบื้องต้น (Inception Report)
3. คัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา และสร้างเครื่องมือการวิจัย	ได้ดำเนินการคัดเลือกกลุ่มตัวอย่างที่ทำการศึกษา พร้อมทั้งสร้างเครื่องมือวิจัย
4. เก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่ฯ - เก็บรวบรวมข้อมูลปฐมภูมิ (สัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่มย่อย) ในพื้นที่ศึกษา 12 แห่ง	ได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลในพื้นที่วิจัยทั้ง 12 แห่ง ได้แก่ ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงม่อนเงาะ, สถานีวิจัยเกษตรหลวงห้วยโป่ง, ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงปางอุ๋ง, ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยน้ำขุ่น, ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงแม่ลาน้อย, สถานีวิจัยเกษตรหลวงอินทนนท์, ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงห้วยส้มป่อย, ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงวัดจันทร์, ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงป่าเมี่ยง, ศูนย์พัฒนาโครงการหลวงตีนตก, พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงแม่สลอง, พื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวงวาวี และในการดำเนินการเก็บข้อมูลปฐมภูมิโดยการสัมภาษณ์ และการจัดสนทนากลุ่มย่อย
5. เสนอรายงานความก้าวหน้า (Progress Report)	เสนอรายงานความก้าวหน้า (Progress Report)
6. สังเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ	ได้ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิและวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติจากข้อมูลทางการสัมภาษณ์และแบบสอบถาม

แผนงานวิจัย	ผลงานวิจัย
- สังเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ	ได้ดำเนินการสังเคราะห์ข้อมูลทุติยภูมิ
- วิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ	ได้ดำเนินการวิเคราะห์ และสังเคราะห์ข้อมูลปฐมภูมิ
7. วิเคราะห์กระบวนการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้า	ได้ดำเนินการวิเคราะห์กระบวนการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้า
8. จัดทำข้อเสนอรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟอาราบิก้าบนพื้นที่สูงในพื้นที่โครงการหลวง พื้นที่ขยายผลโครงการหลวง และพื้นที่ส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าอื่นๆ	ได้ดำเนินงานจัดทำข้อเสนอรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟอาราบิก้าบนพื้นที่สูงในพื้นที่โครงการหลวง และจัดทำข้อเสนอรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมและพัฒนาในการเพิ่มประสิทธิภาพการผลิตกาแฟอาราบิก้าบนพื้นที่ขยายผลโครงการหลวง และพื้นที่ส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าอื่นๆ

ข้อเสนอจากผลการวิจัยรูปแบบและแนวทางในการส่งเสริมปลูกกาแฟอาราบิก้าบนพื้นที่สูง

จากผลการวิจัยเพื่อวิเคราะห์รูปแบบที่เหมาะสมและมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลของการปลูกกาแฟอาราบิก้าต่อคุณภาพความยั่งยืนกับการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติบนที่สูง สามารถให้ข้อเสนอต่อรูปแบบและแนวทางการส่งเสริมการปลูกกาแฟที่เหมาะสมและดี ได้ดังนี้

1. รูปแบบจากการวิจัย

เพื่อศึกษารูปแบบการปลูกของเกษตรกรและส่งเสริมปลูกของโครงการพัฒนาบนพื้นที่สูง อันหมายถึง โครงการหลวงและพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง พบว่า เกษตรกรมีการปลูกกาแฟในหลายรูปแบบด้วยกัน คือ 1) รูปแบบตามธรรมชาติ ภายใต้อารบิก้าที่เกษตรกรคิด และพัฒนาตามคำแนะนำของเจ้าหน้าที่ส่งเสริม โดยมีลักษณะการปลูก ตามสภาพของพื้นที่ เป็นการปลูกตามช่องว่างของต้นไม้ป่า ตามสภาพความลาดชัน และลักษณะที่อำนวยความสะดวกของการปลูก โดยไม่มีการจัดช่อง (spacing) หรือ แถวของต้นกาแฟ และไม้ป่า ตลอดจนไม่มีการจัดการในแปลง ส่วนอีกรูปแบบหนึ่งมีลักษณะที่มีการจัดการร่มเงา และมีการจัดระเบียบไม้ป่า โดยการตัดแต่งกิ่ง และจัดร่มเงาของไม้บังร่มด้วย เช่น กรณีของบ้านตีนตก 2) รูปแบบการปลูกในลักษณะตามแบบการส่งเสริมของโครงการหลวง คือ การดำเนินการปลูก เชิงอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติ โดยมีการปลูกไม้บังร่มที่มีการจัดการที่ดี (Shading) เช่น แปลงปลูกบ้านป่าเมี่ยง มีการใช้ปุ๋ยและสารเคมีป้องกันศัตรูพืชในเกษตรที่ควบคุมได้ ปฏิบัติอย่างสม่ำเสมอตามแนวทางการปฏิบัติที่ดี (Good Agricultural Practice) ซึ่งได้รับการดูแล ให้คำแนะนำในการบำรุง และจัดการ จากเจ้าหน้าที่ และมีการรับรองการปฏิบัติด้วย 3) รูปแบบการปลูกที่พบ การปลูกในลักษณะโล่งแจ้ง (Unshade) ซึ่งพบน้อยกว่าสองแบบแรก เช่น หมู่บ้านดอยช้าง เป็นพื้นที่เปิดโล่งเป็นส่วนใหญ่ แต่มีแนวทางที่จะมีการพัฒนาการปลูกไม้บังร่มเสริม หรือมีการจัดการที่จะแปรสภาพของรูปแบบการปลูก เพื่อยืดอายุของต้นกาแฟให้ยาว และยั่งยืนตลอดจนการอำนวยความสะดวกสภาพแวดล้อมในพื้นที่ด้วย เช่นเดียวกันแปลงปลูกของสถานีวิจัยเกษตรที่สูงขุนช่างเคี่ยน เดิมเป็นพื้นที่ปลูกโล่งแจ้ง แต่ปัจจุบันได้มีการปลูกไม้บังร่มมากขึ้น

จากผลการสำรวจวิจัยดังกล่าว เกษตรกรผู้ให้ข้อมูลการวิจัย ได้รับการพัฒนาระบบการปลูก และเข้าใจในความรู้ ในรูปแบบการปลูกกาแฟอาราบิก้าบนพื้นที่สูง มากยิ่งขึ้น โดยเฉพาะผลการปลูกต่อปริมาณการผลิตผลผลิตกาแฟ คุณภาพการชงดื่มของกาแฟ ความยั่งยืนของต้นกาแฟ และผลต่อการพัฒนาทรัพยากรธรรมชาติ และสภาวะแวดล้อมบนที่สูงด้วย เกษตรกรมีความรู้ความเข้าใจต่อรูปแบบ

การอนุรักษ์มากยิ่งขึ้น จึงมีความสนใจต่อเนื่องในการปลูกในรูปแบบของการปฏิบัติทางการเกษตรที่ดี (GAP) ไปสู่การปลูกในรูปแบบอินทรีย์ (Organic) มากขึ้น

จากผลการวิจัยดังกล่าวนี้ ผู้วิจัยจึงให้ข้อเสนอแนะทาง ในการพัฒนารูปแบบที่เหมาะสม ในการส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าบนที่สูง เป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1) รูปแบบของการปลูกในการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติที่มีการปฏิบัติที่ดี (GAP) โดยเสนอให้มีการพัฒนารูปแบบการปลูกในพื้นที่เดิม ของเกษตรกรในลักษณะธรรมชาติ และตัดแต่งไม้ป่าบังร่ม ให้มีลักษณะของการจัดการที่ดี มีระยะช่องการปลูก (Spacing และ Row) ของต้นและแถว ที่เหมาะสม ตามสภาพของพื้นที่ มีการปลูกที่สามารถปฏิบัติตามคำแนะนำในการบำรุงดูแล และการจัดการที่ดีต่อไป

2) รูปแบบของการปลูกที่เกษตรกรมีความสนใจและความมุ่งมั่น คือ ในรูปแบบเกษตรอินทรีย์ (Organic) ซึ่งถือว่าเป็นแนวทางในการพัฒนาต่อไป โดยเฉพาะ กาแฟของโครงการหลวงและพื้นที่โครงการพัฒนาพื้นที่สูงแบบโครงการหลวง โดยสามารถจะจัดเป็นกาแฟชนิดพิเศษเฉพาะ ได้ดี (Specialty Coffee)

การพัฒนารูปแบบการผลิตกาแฟอาราบิก้า นั้น จากความต้องการของเกษตรกรอยากให้มีการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าแบบอินทรีย์ (Organic) ซึ่งเป็นรูปแบบที่ต้องใช้ทั้งความรู้ ความชำนาญ ประสบการณ์ในการปลูกจึงจะประสบความสำเร็จ การอบรมเชิงปฏิบัติการและการสร้างแหล่งเรียนรู้ จึงเป็นแนวทางสำคัญที่จะได้เพิ่มพูนองค์ความรู้ด้านการผลิตให้แก่เกษตรกร ส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้และการเชื่อมต่อประสบการณ์ระหว่างเจ้าหน้าที่และเกษตรกรโดยผ่านกระบวนการและเครือข่ายการเรียนรู้ การจัดการกระบวนการเรียนรู้ในพื้นที่ให้มีคุณภาพ จำเป็นต้องอาศัยความร่วมมือร่วมใจจากทุกส่วนของสังคม ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และภาคประชาชน เพื่อให้การส่งเสริมรูปแบบการผลิตกาแฟอาราบิก้าบนพื้นที่สูงที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผล

กาแฟอินทรีย์จะมีข้อดีหลายประการโดยเฉพาะใน มิติเชิงเศรษฐกิจ คือ ราคาขายที่สูงกว่าผักทั่วไป และมีความปลอดภัยต่อทั้งสิ่งแวดล้อม ผู้ผลิต และผู้บริโภค แต่การยอมรับการปฏิบัติของเกษตรกรก็ยังมีไม่มากนัก เพราะนอกจากการปรับตัวในกระบวนการผลิตแล้ว ความรู้ความสามารถเรื่องการตลาด ยังเป็นอีกปัจจัยหนึ่งที่ทำให้เกษตรกรรายย่อยส่วนใหญ่ยังคงลังเลที่จะหันมาผลิตแบบอินทรีย์ ถึงจะทราบว่าทำแล้วได้ราคาที่สูงกว่า ดังนั้น การจัดการการตลาด จึงยังถือว่าเป็นโจทย์ใหญ่สำหรับเกษตรกรรายย่อยของไทย โดยเฉพาะองค์ความรู้เกี่ยวกับรูปแบบการจัดการการตลาดอินทรีย์ของเกษตรกรที่เป็นการจัดการตลาดในรูปแบบตลาดเฉพาะ และการตลาดที่เน้นการจำหน่าย

โดยตรงถึงผู้บริโภคโดยไม่ผ่านพ่อค้าคนกลาง หรือ ผ่านคนกลางน้อยที่สุดเพื่อให้เกษตรกรได้ผลตอบแทนมากที่สุด

คณะผู้วิจัยจึงเสนอแนวทางการผลิตดังต่อไปนี้

- 1) ส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าที่เกษตรกรสนใจ และสามารถปรับใช้ได้จริงในพื้นที่ เช่น การปลูกในรูปแบบเชิงอนุรักษ์และอินทรีย์ เป็นต้น
- 2) การถ่ายทอดความรู้แก่เกษตรกรในข้อมูล รายละเอียด และผลของการผลิตกาแฟในรูปแบบต่างๆ เพื่อการเรียนรู้ และได้ปฏิบัติจริงในทุกขั้นตอน
- 3) ส่งเสริมให้เรียนรู้จากเพื่อนเกษตรกร โดยไปศึกษาดูงาน จากเกษตรกรที่ประสบความสำเร็จแล้ว ในการปลูกและผลิตกาแฟอาราบิก้าในรูปแบบต่างๆ เกษตรกรจะได้มีการแลกเปลี่ยนความรู้ ประสบการณ์ในการปลูก

2. ข้อเสนอต่อกระบวนการส่งเสริมการปลูกกาแฟอาราบิก้าบนที่สูง

การส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าของเกษตรกรในแต่ละพื้นที่เป้าหมายนั้น ส่งผลต่อการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมของเกษตรกรในพื้นที่ ปัจจัยที่สำคัญคือจะต้องค้นหาให้ได้ว่าพฤติกรรมที่ต้องการให้เกิดขึ้นใหม่นั้นมีอะไรบ้างที่จะเป็นอุปสรรคที่ทำให้ยากต่อการปฏิบัติหรือการให้เกิดพฤติกรรมตามที่ต้องการ ดังนั้น หากจะนำเอาสิ่งใหม่ๆ วิธีการปฏิบัติใหม่มาใช้ก็ต้องขจัดสิ่งที่เป็นอุปสรรคออกไปให้ได้ หรือทำให้สิ่งที่เป็นอุปสรรคนั้นกลายมาเป็นเรื่องง่ายต่อการปฏิบัติ ซึ่งการเก็บข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลจากงานวิจัยนี้ พบแนวทางที่ชัดเจนว่าการแก้ไขปัญหายากมาเป็นง่ายขึ้นได้นั้นอาจมาจากเกษตรกรในพื้นที่เองที่จะช่วยกันหาคำตอบได้ดีกว่าเพียงแต่ต้องทำให้เกษตรกรได้เข้าใจและตระหนักในปัญหาและยินยอมที่จะเข้าไปมีส่วนร่วมในการดำเนินการ คณะผู้วิจัยจึงเสนอกระบวนการและแนวทางในการส่งเสริมการผลิตกาแฟอาราบิก้าบนพื้นที่สูง ในประเด็นต่อไปนี้

- 1) การจะให้เกิดการเปลี่ยนแปลงระบบเกษตรเคมีสู่ระบบเกษตรปลอดภัยสิ่งสำคัญ คือ การปฏิบัติที่ไม่ยุ่งยาก เข้าใจง่าย และปฏิบัติได้จริง ดังนั้น การแสวงหากระบวนการที่เหมาะสม และมีประสิทธิภาพจะทำให้เกษตรกรหันมาให้ความสนใจและปรับเปลี่ยนระบบการผลิตต่อไป
- 2) การใช้กระบวนการส่งเสริมการถ่ายทอด ต้องก่อให้เกิดการระดมความคิดเห็นให้ครอบคลุมจากทุกฝ่ายหน่วยงานภาครัฐไม่ควรที่จะครอบงำความคิดของเกษตรกรและประชาชน ดังนั้น ในขั้นตอนศึกษาที่ต้องใช้กระบวนการกลุ่มเป็นเครื่องมือในการเก็บข้อมูลควรจะให้เกษตรกรแต่ละคนได้เข้ามามีส่วนร่วมอย่างแท้จริง

3) การสร้างกิจกรรมที่ให้เกิดการเรียนรู้ร่วมกันทั้งเกษตรกรและเจ้าหน้าที่ ก่อให้เกิดการแลกเปลี่ยนข้อมูลระหว่างกัน สิ่งเหล่านี้จะนำไปสู่การสร้างกระบวนการเรียนรู้ของชุมชนอย่างยั่งยืนต่อไป

4) กระบวนการถ่ายทอดเทคโนโลยีมีความสำคัญต่อการพัฒนาความรู้ ประสบการณ์ ของเกษตรกรเป็นอย่างมาก เกษตรกรจะต้องเป็นผู้ร่วมเรียนรู้ไปกับเจ้าหน้าที่ส่งเสริม และสามารถเข้าถึงข้อมูลความรู้ ในทุกขั้นตอนของการปลูก การผลิต อุตสาหกรรม และการตลาด ตลอดจนความรู้ที่เกี่ยวข้องกับงาน ในลักษณะการพัฒนาและผลของการพัฒนา อุตสาหกรรมกาแฟ ในประเทศไทย และในต่างประเทศ จึงจะสามารถพัฒนาเกษตรกรได้อย่างสมบูรณ์

